

सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन २०६४ का दफा ५(३), सूचनाको हक सम्बन्धी नियमावलीको नियम ३ अनुसार

प्रेषित सूचनाहरूका विवरण २०७७ वैशाख देखि २०७७ असारसम्म

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
वनस्पति विभाग

विषय सूची

१. वनस्पति विभागको स्वरूप र प्रकृति.....	१
२. विभागको काम, कर्तव्य र अधिकार.....	१
३. निकायमा रहने कर्मचारी संख्या.....	२
४. निकायबाट प्रदान गरिने सेवा, सेवा प्रदान गर्ने शाखा र जिम्मेवार निकाय (नागरिक वडापत्र).....	४
५. निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी.....	५
६. निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी.....	५
७. प्रमुखको नाम र पद.....	५
८. सूचना अधिकारीको नाम र पद.....	५
९. ऐन, नियम, विनियम वा निर्देशिकाको सूची.....	५
१०. आम्दानी, खर्च तथा आर्थिक कारोवार सम्बन्धी अद्यावधिक विवरण.....	६
११. अधिल्ला आ.व. मा विभागबाट सञ्चालित कार्यक्रमहरूको विवरण.....	६
१२. विभागको website:.....	७
१३. विभागले प्राप्त गरेको वैदेशिक सहायता, ऋण, अनुदान, एवं प्राविधिक सहयोग, सम्झौता.....	७
१४. विभागले सञ्चालन गरेको कार्यक्रम र सो को प्रगति विवरण.....	७
१५. विभागमा परेको सूचना माग सम्बन्धि निवेदन र सो उपर दिएको विवरण.....	१०
१६. सूचना प्रकाशन.....	१०
१७. संगठन संरचना.....	११

१. वनस्पति विभागको स्वरूप र प्रकृति

वि.स. १९९४ सालमा वनस्पति स्रोतको जर्ने र प्रयोग गर्ने हेतुले वनस्पति फाँट र वनस्पति गोश्वाराको स्थापना भए पश्चात वनस्पति सम्पदाको सर्वेक्षण, पहिचान, प्रविधि विकास, संरक्षण एवं सम्बर्द्धन तथा दिगो विकास गर्ने प्रमुख उद्देश्यले वि.स.२०१६ सालमा स्थापना भएको वनस्पति विभागले विज्ञान प्रविधिको क्षेत्रमा अध्ययन, अनुसन्धान र विकासका विभिन्न चरणहरू पार गर्दै हालको अवस्थासम्म आइपुगेको छ । विगतको संगठन संरचना २०५५ मा सामान्य हेरफेर भई २०५७ सालदेखि पुनः सञ्चालनमा आएको थियो, पहिले वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय अन्तर्गत रही आएकोमा हाल नेपालको संविधानले प्रत्याभूत गरेको संघीय संरचना अनुरूप यस विभागको संगठन संरचना परिमार्जन भई वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गत रही हाल सोही संरचना अन्तर्गत विभागका सम्पूर्ण तहका कर्मचारीहरू परिचालन गरी सफलतापूर्वक कार्य सञ्चालन हुँदै आएको छ ।

नेपालमा पाइने वनस्पतिक स्रोतको विविधताको अन्वेषण, संकलन, पहिचान, नमूनाहरूको संरक्षण, अध्ययन, अनुसन्धान र तिनीहरूको स्वस्थानीय वा परस्थानीय संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने, तिनमा विद्यमान रासायनिक तत्वहरूको अध्ययन, अनुसन्धान, विश्लेषण, दिगो उपयोग, आयमूलक खेती प्रवर्द्धन गरी रोजगार सृजना गर्ने तथा औद्योगिकीकरणको लागि परामर्श सेवा प्रदान गरी देशको आर्थिक विकासमा टेवा पुर्‍याउन सामाजिक अवस्था उकास्न मद्दत गर्ने यस विभागको मुख्य उद्देश्य रहेको छ ।

वनस्पति विभागबाट सृजित संस्थाहरू

- वि.स. २०२९ सालमा शाही औषधी लिमिटेड हाल नेपाल औषधी लिमिटेड
- वि.सं.२०३७ सालमा औषधि व्यवस्था विभाग
- वि.सं. २०३८ सालमा जडीबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी
- वि.सं. २०५० सालमा वनस्पति विभागको शाही औषधी अनुसन्धानशालालाई औषधी व्यवस्था विभागको एउटा कार्यालयका रूपमा खडा गरिएकोमा उक्त अनुसन्धानशाला हाल राष्ट्रिय औषधी प्रयोगशालाको रूपमा रहेको छ ।

वनस्पति विभाग वन तथा वातावरण मन्त्रालयको मातहतमा रहेको छ । यस विभागको प्रमुखमा महानिर्देशकको नेतृत्व रहेको छ र प्रशासकीय प्रमुखको रूपमा उप-सचिव रहेका छन् । २ वटा महाशाखाहरू र सो अन्तर्गत अन्य शाखाहरू, ३ वटा केन्द्रिय कार्यालयहरू र ७ वटा वनस्पति अनुसन्धान केन्द्रहरू रहेका छन् । प्रत्येक महाशाखाको प्रमुखको रूपमा सह-सचिव (प्रा.) रहने व्यवस्था छ भने केन्द्रिय कार्यालयहरूमा उप-सचिव (प्रा.) रहने व्यवस्था छ । यस विभागमा जम्मा ११६ जना कर्मचारीको दरबन्दी रहेको छ । यस विभाग अन्तर्गत ईलाम, धनुषा, मकवानपुर, सल्यान, बाँके, जुम्ला र कैलालीमा वनस्पति अनुसन्धान केन्द्रहरू रहेका छन् ।

२. विभागको काम कर्तव्य र अधिकार

वैज्ञानिक अध्ययन तथा अनुसन्धानद्वारा वनस्पतिक स्रोतको पहिचान गरी प्रविधि विकासका माध्यमबाट तिनको स्वस्थानीय तथा परस्थानीय संरक्षण एवं व्यवस्थापन गर्ने र वनस्पति स्रोतको दिगो विकास गरी मुलुकको आर्थिक विकासमा टेवा पुर्‍याउन प्रयासरत यस विभागले निम्न कार्य क्षेत्रहरूमा केन्द्रित रही विभिन्न क्रियाकलापहरू संचालन गर्दै आईरहेको छ ।

- हर्वेरियम नमूनाहरू पहिचान, हर्वेरियम व्यवस्थापन र फ्लोरा प्रकाशन गर्ने ।
- वनस्पति उद्यानहरूको वैज्ञानिक व्यवस्थापन गरी वंशानुगत स्रोतको संरक्षण र विकासको लागि अध्ययन अनुसन्धानका साथै वनस्पति उद्यान सम्बन्धी विविध सेवा प्रदान गर्ने ।
- मुलुकमा उपलब्ध जैविक विविधतालाई जैविक एवं संरक्षण प्रविधिहरूको माध्यमबाट दिगो विकासका उद्देश्यहरू हासिल गर्ने ।
- शैक्षिक र संरक्षण उद्यानको व्यवस्थापन गर्ने ।
- विभिन्न वनस्पतिहरूमा रहेका उपयोगी रासायनिक तत्वहरूका अध्ययन अनुसन्धान तथा विश्लेषणात्मक कार्य गर्ने ।
- गैरकाष्ठ वन पैदावार लगायत विभिन्न वनस्पतिहरूमा निहित रासायनिक तत्वहरू र त्यसको सुक्ष्म जीव प्रतिरोधी गुणहरूको परीक्षण, प्रमाणिकरण र गुणस्तर निर्धारण गर्ने र सो सम्बन्धी सेवा प्रदान गर्ने ।
- देशमा विद्यमान जडीबुटी स्रोतको वर्तमान स्थिति पत्ता लगाउन स्थलगत सर्वेक्षण गरी गुणात्मक र परिमाणात्मक विश्लेषण

गर्ने ।

- विभिन्न हावापानीमा पाईने उपयोगी जडीबुटीहरुको खेती प्रविधि विकास गर्न अनुसन्धानहरु गरी खेती प्रविधि विकास भएका जडीबुटीहरुको प्रविधि हस्तान्तरण गर्दै जाने ।
- वनस्पति स्रोत सम्पदाका अध्ययन अनुसन्धानका लागि स्थापित केन्द्रिय प्रयोगशालाहरुको समयानुकूल व्यवस्थापन तथा विस्तार गर्दै लाने ।
- वनस्पति स्रोत सम्बन्धी विभिन्न विधाहरुमा प्रचार प्रसार, तालिम तथा विशेषज्ञ एवं परामर्श सेवा प्रदान गर्ने ।

३. निकायमा रहने कर्मचारी संख्या

क्र.सं.	कर्मचारीको नाम थर	पद	सेवा	समूह	श्रेणी/तह	कार्यरत शाखा
१.	श्री धनञ्जय पौडेल	महानिर्देशक	वन	जनरल फरेष्ट्री	रा.प.प्र.(प्रा.)	
२.	श्री केशव कुमार न्यौपाने	उप-महानिर्देशक	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.प्र.(प्रा.)	व्यवस्थापन तथा विकास महाशाखा
३.	श्री मोहनदेव जोशी	उप-महानिर्देशक	वन	बोटानी	रा.प.प्र.(प्रा.)	अनुसन्धान तथा योजना महाशाखा
४.	श्री मधुदेवी घिमिरे	वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.द्वि	जैविक विविधता तथा साइटिस शाखा
५.	श्री संगिता स्वार	योजना अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.द्वि	योजना तथा अनुगमन शाखा
६.	श्री तारादत्त भट्ट	वैज्ञानिक अधिकृत	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.द्वि	इन्डुमेन्ट शाखा
७.	श्री विनोद कुमार बस्नेत	वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.द्वि	बायोटेक्नोलोजी शाखा
८.	श्री रघुराम पराजुली	वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.द्वि	जडीबुटी प्रवर्द्धन तथा विकास शाखा
९.	श्री भरत भट्टराई	वैज्ञानिक अधिकृत	स्वास्थ्य	फार्मेसी	दशौ तह	बायोलोजिकल शाखा
१०.	श्री अंजनी कुमार अधिकारी	वैज्ञानिक अधिकृत	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.द्वि	गुणस्तर निर्धारण शाखा
११.	श्री डम्बर बहादुर कार्की	वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.द्वि	शहरी उद्यान विकास शाखा
१२.	श्री शशिकला गौली	शाखा अधिकृत	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.तृतीय	प्रशासन शाखा
१३.	श्री श्रीराम आचार्य	लेखा अधिकृत	प्रशासन	लेखा	रा.प.तृतीय	आर्थिक प्रशासन शाखा
१४.	श्री सीर्जना महर्जन	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	बायोटेक्नोलोजी शाखा
१५.	श्री मो. सज्जाद आलम	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	जडीबुटी सदुपयोग तथा पाइलट शाखा
१६.	श्री जनुका पाठक	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	बायोटेक्नोलोजी शाखा
१७.	श्री कृष्णराम भट्टराई	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	जडीबुटी प्रवर्द्धन तथा विकास शाखा
१८.	श्री कल्पना शर्मा ढकाल	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	जैविक विविधता तथा साइटिस शाखा
१९.	श्री प्रमेश बहादुर लाखे	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	बायोलोजिकल शाखा
२०.	श्री मोनिका दाहाल	सहायक योजना अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	योजना तथा अनुगमन शाखा
२१.	श्री पारसमणी यादव	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.तृतीय	गुणस्तर निर्धारण शाखा
२२.	श्री अमित ढुंगाना	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.तृतीय	इन्डुमेन्ट शाखा
२३.	श्री निशान्त श्रेष्ठ	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.तृतीय	प्रचार प्रसार तथा डकुमेन्टेशन शाखा
२४.	श्री प्रतिक्षा श्रेष्ठ	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	प्रचार प्रसार तथा डकुमेन्टेशन शाखा
२५.	श्री प्रेम बहादुर हिरोजक	नायब सुब्बा	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.अनं.प्र	प्रशासन शाखा
२६.	श्री कृष्णबाबु तिवारी	असिस्टेन्ट बोटानिष्टी	वन	बोटानी	रा.प.अनं.प्र	शहरी उद्यान विकास शाखा
२७.	श्री जय गोविन्द चौधरी	असिस्टेन्ट बोटानिष्टी	वन	बोटानी	रा.प.अनं.प्र	

क्र.सं.	कर्मचारीको नाम थर	पद	सेवा	समूह	श्रेणी/तह	कार्यरत शाखा
२८.	श्री मञ्जु कुमारी शर्मा	नायव सुब्बा	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.अनं.प्र	व्यवस्थापन तथा विकास महाशाखा
२९.	श्री अनु श्रेष्ठ	असिष्टेन्ट वोटानिष्ट	वन	वोटानी	रा.प.अनं.प्र	योजना तथा अनुगमन शाखा
३०.	श्री डम्मर सिंह साउद	असिस्टेन्ट वोटानिष्टा	वन	वोटानी	रा.प.अनं.प्र	जैविक विविधता तथा साइटिस शाखा
३१.	श्री कृष्ण प्रसाद हुमागाई	असिष्टेन्ट केमिष्टा	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.अनं.प्र	जिन्सी व्यवस्थापन शाखा
३२.	श्री कल्पना सुवेदी	लेखापाल	प्रशासन	लेखा	रा.प.अनं.प्र	आर्थिक प्रशासन शाखा
३३.	श्री चिन्तामणी बस्याल	असिष्टेन्ट केमिष्टा	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.अनं.प्र	इन्डुमेन्ट शाखा
३४.	श्री गंगा रिजाल	असिस्टेन्ट वोटानिष्ट	वन	वोटानी	रा.प.अनं.प्र	बायोटेक्नोलोजी शाखा
३५.	श्री बल बहादुर विष्ट	असिष्टेन्ट केमिष्टा	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.अनं.प्र	इन्डुमेन्ट शाखा
३६.	श्री रोमी महर्जन	असिष्टेन्ट केमिष्टा	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.अनं.प्र	गुणस्तर निर्धारण शाखा
३७.	श्री सरिता यादव	असिस्टेन्ट वोटानिष्ट	वन	वोटानी	रा.प.अनं.प्र	जडीबुटी प्रवर्द्धन तथा विकास शाखा
३८.	श्री ज्ञान भक्त महर्जन	टा.ख.	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.अनं.द्वि	अनुसन्धान तथा योजना महाशाखा
३९.	श्री सुरेश भट्टराई	खरिदार	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.अनं.द्वि	प्रशासन शाखा
४०.	श्री आरती ढकाल	खरिदार	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.अनं.द्वि	दर्ता चलानी इकाई
४१.	श्री प्रदिप पौडेल	हेड फिल्ड असिष्टेन्ट	वन	वोटानी	रा.प.अनं.द्वि	महानिर्देशकज्यूको सचिवालय
४२.	श्री सुदर्शनराज पुडासैनी	फिल्ड असिस्टेन्ट	वन	वोटानी	रा.प.अनं.तृ	शहरी उद्यान विकास शाखा
४३.	श्री राम बहादुर तामाङ	ल्याव व्वाय	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.अनं.तृ	जडिबुटी सदुपयोग तथा पाइलट शाखा
४४.	श्री पुष्कर प्रसाद ढकाल	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन	सा.प्र.	श्रेणी विहिन	प्रशासन शाखा
४५.	श्री पदम बहादुर थापा	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन	सा.प्र.	श्रेणी विहिन	प्रशासन शाखा
४६.	श्री डिल्ली प्रसाद लम्साल	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन	सा.प्र.	श्रेणी विहिन	शहरी उद्यान विकास शाखा
४७.	श्री विना महर्जन	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन	सा.प्र.	श्रेणी विहिन	अनुसन्धान तथा योजना महाशाखा
४८.	श्री मान बहादुर श्रेष्ठ	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन	सा.प्र.	श्रेणी विहिन	शहरी उद्यान विकास शाखा
४९.	श्री रुकमणी वृद्धाथोकी	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन	सा.प्र.	श्रेणी विहिन	प्रचार प्रसार तथा इकुमेन्टेशन शाखा

४. निकायबाट प्रदान गरिने सेवा सेवा प्रदान गर्ने शाखा र जिम्मेवार निकाय (नागरिक वडापत्र)

क्र.सं.	सेवाका विवरण	आवश्यक प्रक्रिया	आवश्यक कागजातहरू	दस्तुर	समय	सम्पर्क राख्नुपर्ने शाखा/व्यक्ति	सेवा प्रदान गर्ने शाखा	उजुरी/गुनासो सुन्ने व्यक्ति र निजको फोन न.	कैफियत
१.	वनस्पति स्रोत सम्बन्धी सूचनामुलक सामग्रीहरूका वितरण एवं सूचना प्रवाह	सम्बन्धित व्यक्ति संस्थाले शाखामा सम्पर्क राख्नुपर्ने	संस्थागत भए संस्थाको पत्र	नि:शुल्क	यथाशिघ्र	प्रचार प्रसार तथा डकुमेन्टेशन शाखा प्रमुख / स.प्र.प्र.अ.	प्रचार प्रसार तथा डकुमेन्टेशन शाखा	उप महानिदेशक ४२५११७१	
२.	वनस्पति सम्बन्धी प्रकाशनको विक्री वितरण			सामग्रीको मूल्य अनुसार	यथाशिघ्र	जिन्सी व्यवस्थापन शाखा प्रमुख	जिन्सी व्यवस्थापन शाखा	उप महानिदेशक ४२५११७१	
३.	जडीबुटीजन्य स्रोत तथा विस्तार सम्बन्धी जानकारी			नि:शुल्क	यथाशिघ्र	प्रचार प्रसार तथा डकुमेन्टेशन शाखा प्रमुख / स.प्र.प्र.अ.	जडीबुटी प्रवर्द्धन तथा विकास शाखा	उप महानिदेशक ४२५११६०	
४.	जैविक विविधता, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कानूनबाट संरक्षित विरुवाका प्रजातिहरू, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी जानकारी			नि:शुल्क	यथाशिघ्र		जैविक विविधता तथा साइटस शाखा	उप महानिदेशक ४२५११६०	
५.	टिस्युकल्चर प्रविधिबाट उत्पादित विरुवाहरू खेती परीक्षणका लागि वितरण	आवेदन	रितपूर्वकको निवेदन तथा नागरिकताको प्रमाणपत्र वा परिचय खुल्ने प्रमाणपत्र वा संस्थाको दर्ता नं. खुल्ने कागजात	नि:शुल्क	बिरुवा तयार भएपछि	शाखा प्रमुखबाट सम्पर्क गरिने	बायाटेक्नोलोजी शाखा	उप महानिदेशक ४२५११६०	बिरुवा संख्या र रोप्ने ठाउँ खोल्नुपर्ने
६.	वनस्पति स्रोत र सम्पदा सम्बन्धी नीति योजना तथा कार्यक्रमका बारेमा जानकारी			नि:शुल्क	यथाशिघ्र		योजना तथा अनुगमन शाखा	उप महानिदेशक ४२५११६०	
७.	विभाग र मातहत कार्यालयहरूको कार्यक्रमहरूको कार्य प्रगतिको जानकारी			नि:शुल्क	यथाशिघ्र		योजना तथा अनुगमन शाखा	उप महानिदेशक ४२५११६०	
८.	विश्लेषण परीक्षण सेवा FTIR GCMS HPLC			५००/- १०००/- १२००/-	प्रयोगशालामा नमूना प्राप्त भएको मिति देखि ७ कार्य दिन भित्र	व्यवस्थापन तथा विकास महाशाखा	इन्स्ट्रुमेन्ट शाखा	उप महानिदेशक ४२५११७१	
९.	वाह्य स्रोतबाट माग भई आए अनुसार प्रशोधन सेवा उपलब्ध गराउन			प्रति मेशिनको प्रति घण्टा ५००/-	परिमाण हेरी ५ दिन देखि १ महिना सम्म	जडीबुटी सदुपयोग तथा पाइलट शाखा प्रमुख/स.वे.अ.	जडीबुटी सदुपयोग तथा पाइलट शाखा	उप महानिदेशक ४२५११७१	
१०.	नेपाली विरुवामा अनुसन्धान अनुमति स्वदेशी/विदेशी (नेपालमा परीक्षण गर्ने) स्वदेशी/विदेशी (विदेशमा परीक्षण गर्ने)		वनस्पति विभागको "वनस्पति स्रोत अध्ययन अनुसन्धान कार्यविधि २०७०" को अनुसूची १ अनुसारको निवेदन तथा कागजपत्र	नि:शुल्क	१ सप्ताह	प्रचार प्रसार तथा डकुमेन्टेशन शाखा प्रमुख / स.प्र.प्र.अ.	जैविक विविधता तथा साइटस शाखा	उप महानिदेशक ४२५११६०	मन्त्रालयको सहमति प्राप्त भएको ३ दिन भित्र
११.१	जडीबुटीका सूक्ष्मजीव विरोधी क्षमता (एन्टिमाइक्रोबियल) परीक्षण*	परीक्षण गर्नुपर्ने नमूना आवश्यक कागजातहरू सहित बुझाउने	- रितपूर्वकको निवेदन - विद्यार्थीको हकमा आवद्ध संस्थाको सिफारिस पत्र - परीक्षण फारम संलग्न गरेको हुनुपर्ने - संस्थाको हकमा निवेदन साथ संस्थाको दर्ता नं. एवं PAN/VAT नं. खुलेको प्रमाण पत्र संलग्न अथवा संस्थाको दर्ता नं. तथा PAN/VAT दर्ता नं. खुलेको लेटरप्याडमा निवेदन दिनुपर्ने	२,६००/-	नमूना प्राप्त भएको मिति देखि १२ कार्य दिन भित्र	व्यवस्थापन तथा विकास महाशाखा	बायालोजिकल शाखा	उप महानिदेशक ४२५११७१	सारतत्व परीक्षण गर्नुपर्ने भएमा नमूना न्यूनतम ३ ग्राम
११.२	जडीबुटीका सूक्ष्मजीव विरोधी क्षमता (एन्टिमाइक्रोबियल परीक्षण) Minimum Inhibitory Concentration / Minimum Bactericidal Concentration सहित			३,०००/-	नमूना प्राप्त भएको मिति देखि २० कार्य दिन भित्र				सारतत्व परीक्षण गर्नुपर्ने भएमा नमूना न्यूनतम ५ ग्राम
११.३	व्याक्टेरियाका टि.ए.भि.सि. (Total aerobic viable count of Bacteria)			८००/-	नमूना प्राप्त भएको मिति देखि २५ कार्य दिन भित्र				परीक्षण गर्नुपर्ने नमूनाको न्यूनतम १०० ग्रामको ३ वटा छुट्टाछुट्टै सिलबन्दी बट्टा/प्याकेट
११.४	हुसी र यिस्टका टि.भि.सि. (Total viable count of Yeasts & Moulds)			८००/-					
११.५	इस्चिरिचिया कोली परीक्षण (Escherichia coli test)			७००/-					
११.६	इन्टेरोब्याक्टेरियसी परीक्षण (Enterobacteriaceae test)			५००/-					
११.७	साल्मोनेला परीक्षण (Salmonella Test)			९००/-					
१०.	सिजेला परीक्षण (Shigella Test)			९००/-					
११.९	क्लोस्ट्रिडियम परीक्षण (Clostridium Test)			७००/-					
११.१	स्यूडामोनास परीक्षण (Pseudomonas Test)			७००/-					
११.१	स्टाफाइलोकोकस अउरियस (Staphylococcus aureus Test)			८००/-					
१२.	राष्ट्रिय चाडपर्वहरूमा माग भई आए बमोजिम फूलका गमला आपूर्ति/सजावट गर्ने सरकारी निकायका विशिष्ट पाहुनाहरूको स्वागत सत्कारमा फूल, माला, गुच्छा, गमला, फुलदानी आपूर्ति गर्ने	आवेदन	सम्बन्धित निकायको पत्र	नि:शुल्क	पत्र प्राप्त भएपछि	शहरी उद्यान विकास शाखा प्रमुख	शहरी उद्यान विकास शाखा, सिंहदरवार	उप महानिदेशक ४२५११७१	फूल, माला, गुच्छा, गमला, फुलदानी उपलब्ध हुनुपर्ने दिनभन्दा २ दिन अगावै आवेदन दिनुपर्ने

५. निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी

सम्बन्धित शाखाबाट टिप्पणी उठाई सम्बन्धित महाशाखाबाट सिफारीस गरी महानिर्देशकज्यूबाट स्वीकृत गराउने । प्रत्येक कामसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण कागजात तथा विवरणहरू, सम्बन्धित शाखाका शाखा प्रमुखले तोकेको कर्मचारीको जिम्मा रहेनेछ र निजले ती अभिलेखहरू आफू कुनै कारणबाट शाखामा नरहने भए पञ्जिका बनाई अनिवार्य रूपमा बुझाउनु पर्नेछ । हरेक शाखाबाट उठान भएका निर्णय फाइल तथा तत् सम्बन्धी कागजातहरूको सूची पञ्जिका बनाउन र व्यवस्थित गरी राख्ने जिम्मा तोकिएका फाँटवाला सहायक कर्मचारीको हुनेछ । निर्णय गर्ने तहबाट फाइल उपमहानिर्देशक हुँदा सम्बन्धित शाखामा पठाईन्छ । निर्णयका फाइल वा कागजात प्राप्त भएपछि शाखा प्रमुखले त्यसको जानकारी सरोकारवालालाई दिनुपर्नेछ । फाइल जिम्मा लिने कर्मचारी विदामा बसेमा वा अनुपस्थित रहेमा कसले जिम्मा लिने भन्ने कुरा शाखाका प्रमुखले लिखित रूपमा तोकिदिनुपर्नेछ । फाइल वा कागजातको जिम्मेवारी पाएका/लिका कर्मचारी अन्यत्र सरुवा भए जानुपर्ने भएमा सरुवा भई आउने कर्मचारीलाई वा तोकिएको अन्य कर्मचारीलाई बरबुझारथ गर्नु पर्नेछ ।

६. निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी

सेवाग्राहीले उल्लेखित सेवा प्राप्त गर्न नसकेमा वा कुनै सुझाव भएमा महानिर्देशक वा उपमहानिर्देशक समक्ष लिखित वा मौखिक उजुरी गर्न सक्नेछन् । साथै विभागको उजुरी पेटिकामा लिखित उजुरी हाल्न सक्नेछन् ।

७. प्रमुखको नाम र पद

नाम - श्री धनञ्जय पौडेल

पद - महानिर्देशक

फोन नं - ०१-४२५११६१

ईमेल : dhanan35@gmail.com

८. सूचना अधिकारीको नाम र पद

नाम - श्री तारादत्त भट्ट

पद - वैज्ञानिक अधिकृत

फोन नं - ०१-४२६८२४६

ईमेल : tdbhatt@gmail.com

९. ऐन, नियम, विनियम वा निर्देशिकाको सूची

- जडीबुटी खेती प्रविधि कार्यविधि २०७५
- जडीबुटी विकासका लागि अनुदान सम्बन्धि कार्यविधि २०७५
- सङ्कटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारलाई नियमन तथा नियन्त्रण गर्न बनेको ऐन, २०७४
- जडीबुटी एवं गैर काष्ठ वन पैदावार विकास नीति, २०६१
- वनस्पति स्रोत अनुसन्धान कार्यविधि २०७० (पहिलो संशोधन २०७३)
- राष्ट्रिय वनस्पति पुरस्कार कार्यविधि २०७२ (पहिलो संशोधन २०७६)
- सुनाखरी संकलन तथा खेती विकास (कार्यविधि) निर्देशिका, २०६९
- जैविक सुरक्षा निर्देशिका (२०६२)

१०. आम्दानी, खर्च तथा आर्थिक कारोवार सम्बन्धी अद्यावधिक विवरण

बजेट खर्च

क्र.सं.	व.उ.शि.नं. तथा कार्यक्रमहरू	विनियोजन रु.	खर्चरकम रु.	कैफियत
चालु				
१	३२९०२०११३ वनस्पति विभाग	१४,०२,२२,०००.००	४,११,०६,०१६.००	
२	३२९०२१०३३ वनस्पति अध्ययन अनुसन्धान तथा बजारीकरण कार्यक्रम	१,२६,३८,०००.००	२१,५१,७२५.००	
३	३२९०२१०१३ जडीबुटी विकास कार्यक्रम	३,९२,३७,०००.००	१,७७,३९,२७०.००	
४	३२९०२१०२३ वनस्पति संरक्षण तथा उद्यान विकास कार्यक्रम	१,१०,३२,०००.००	५७,८६,९५०.००	
पूँजिगत				
१	३२९०२१०१४ जडीबुटी विकास कार्यक्रम	५,२७,००,०००.००	५८,९९,९७६.००	
२	३२९०२०११४ वनस्पति विभाग	१५,००,०००.००	-	
३	३२९०२१०३४ वनस्पति अध्ययन अनुसन्धान तथा बजारीकरण कार्यक्रम	५५,००,०००.००	२,११,६८३.००	
४	३२९०२१०२४ वनस्पति संरक्षण तथा उद्यान विकास कार्यक्रम	२,६०,००,०००.००	२,०५,६५,२७४.००	

११. अघिल्ला आ.व. मा विभागबाट सञ्चालित कार्यक्रमहरूको विवरण

आ.व. ०७५/०७६ को वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम तथा खर्च विवरण पूँजिगत तथा चालु

क्र.सं.	बजेट शिर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	विनियोजन	खर्च
१	३२९०१५३	साधारण	११,१९,५०,०००	९,२०,५७,६५४.९०
२	३२९०१५४	साधारण	६६,००,०००	६४,५८,४६८
३	३२९८०९३	वनस्पति अध्ययन अनुसन्धान तथा बजारीकरण	७३,८४,०००	७२,१६,७०२
४	३२९८०९४	वनस्पति अध्ययन अनुसन्धान तथा बजारीकरण	२०,४३,०००	१७,८६,९६७
५	३२९८०६३	वनस्पति संरक्षण तथा उद्यान विकास	७५,२७,०००	७२,३९,५७१
६	३२९८०६४	वनस्पति संरक्षण तथा उद्यान विकास	८०,८८,०००	७०,१८,५३२
७	३२९१०२३	जडीबुटी विकास	१,१२,९४,०००	१,०३,८९,८८१
८	३२९१०२४	जडीबुटी विकास	४,९२,५५,०००	३,४१,१२,५५८
	जम्मा बजेट		२०,४१,४१,०००	१६,६२,८०,३३३.९०

१२. विभागको Website

www.dpr.gov.np

ईमेल: info@dpr.gov.np

१३. विभागले प्राप्त गरेको वैदेशिक सहायता ऋण, अनुदान, एवं प्राविधिक सहयोग सम्झौता

कुनै पनि सम्झौता/ अनुदान प्राप्त नभएको ।

१४. विभागले सञ्चालन गरेको कार्यक्रम र सो को प्रगति विवरण

१ अध्ययन अनुसन्धान तथा बजारीकरण

१.२ फेनेरोग्याम्स अनुसन्धान

- ३१८ वटा नमुनाहरूको Labelling तथा Mounting गरिएको ।
- ३६ वटा हर्वेरियम नमुनाहरूको Press तथा Dry गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको ।
- *Berberis pendryi* को Type specimen (Isotype & Paratype) KATH हर्वेरियममा थप समावेश भएको । म्युजियममा रहेका नमुनाहरूको नियमित स्याहार संभार गरिएको ।

१.३ क्रिप्टोग्याम्स (ब्रायोफाइटस र टेरिडोफाइट) अनुसन्धान

- *Pichisermolodes x coronaterminalis* Fraser-Jenk. & Kandel नामक नयाँ प्रजातिको hybrid fern पहिलो पटक नेपालबाट describe गरिएको जसको बारेमा जानकारी Fern and Fern Allies of Nepal vol. 3 पुस्तकमा रहेको ।

१.४ क्रिप्टोग्याम्स (एल्गीफन्जाई र लाइकेन) अनुसन्धान

- प्रयोगशालामा रहेका नमुनाहरूको नियमित स्याहार संभार ।
- माइकोलोजी शाखामा रहेका १५० च्याउ तथा ढुसीका नमुनाहरूलाई alcohol treatment गरी preservative को रूपमा Naphthalene ball राखिएको ।

१.५ हर्वेरियम नमुनाको पहिचान संरक्षण Housing तथा व्यवस्थापन

- १८८ वटा नमुनाहरूको Alcohol Treatment गरिएको ।
- २११ नमुनाहरूको Repair तथा मर्मत गर्ने कार्य गरेको ।

१.६ राष्ट्रिय हर्वेरियममा संरक्षित वनस्पति नमुनाहरूको Digitization कार्य

- ३७७० नमुनाहरूको Digitization कार्य सम्पन्न गरिएको ।

१.७ नेपालबाट रिपोर्ट भएका रा.ह.मा संरक्षण नभएका वनस्पतिहरूको संकलन कार्य ।

- ४ वटा species पहिलोचोटी KATH हर्वेरियममा समावेश (New to KATH)
 1. *Erysiphe malvae*
 2. *Puccinia malvacearum*
 3. *Chenopodium murale*
 4. *Silene khasiana*

१.८ फर्मुलेशन तयारी फर्मुलेटेड प्रोडक्ट उत्पादन

- ✓ Mosquito repellent cream तयार भई परीक्षणको क्रममा रहेको ।
- ✓ स्यानिटाइजर बनाउने काम जारी नै रहेको ।

१.९ वनस्पतिको फाईटोकेमिकल फार्माकोलोजिकल १० वटा सुगन्धित तेल विस्तृत फाईटोकेमिकल र बायोकेमिकल अध्ययन भइ डाटावेश तयार हुने

- *Taxusmyreileaves, Lea microphyllaroot, Etlingeralongifoliarhizome, Astilberivularis, Heracleumnepalenseroot, Urticadioca, Vetiveriazizanoidestem and roots, Cannabis sativa aerial part, Asparagus filicinustuber, Polygonatum cirrihifolium* गरी जम्मा १० वटा वनस्पतिहरूको phytochemical अध्ययन कार्य ।
- सम्पन्न भएको ।

२ वनस्पति संरक्षण तथा उद्यान विकास कार्यक्रम

२.१ मौसमि शोभनिय फुल बिरुवा उत्पादन

- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, इलाममा उद्यान तथा कार्यलय परिसरमा रोपण गरिएका शोभनीय विरुवाहरूको नियमित स्याहार संभार गरिएको ।
- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, जुम्लामा २००० फूल विरुवा उत्पादन गरीएको ।
- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, धनुषामा नर्सरीमा राखिएका कटिङ्ग तथा बेर्नाहरूको नियमित स्याहार तथा सम्भार गरिएको ।
- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, बाँकेमा कसमस, टिकुलीफूल, डालीय, साल्भिय, क्यालेण्डुल, विष्णुफूल उत्पादन गरिएको । साथै कार्यालय परिसर तथा उद्यानमा फुल विरुवा रोपण गरिएको ।
- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, मकवानपुरमा ३ वटै उद्यानमा उत्पादित विरुवाहरूको नियमित स्याहार, सम्भार तथा विरुवा वितरण कार्य गरेको ।
- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, सल्यानमा कार्य सम्पन्न भइ मौसमी फूलहरूमा नियमित सिँचाई, स्याहार संभार ।

२.२ स्वदेशी शोभनियफुलविरुवा अध्ययन अनुसन्धान

- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, जुम्लामा *Taraxacum officinale* को विरुवा संकलन तथा रोपण, नर्सरी तयारी गरि प्रारम्भिक प्रतिवेदन तयार ।
- ✓ राष्ट्रिय वनस्पति उद्यान, गोदावरीमा वन काइयोको कटिङ्ग सम्बन्धी अध्ययन भैरहेको ।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, धनुषामा ध्यारोको विरुवाको अध्ययन प्लटको स्याहार संभार तथा डाटा संकलन कार्य भएको ।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, सल्यानमा २ बेडमा रोपण गरिएको दमाईफलको नियमित स्याहार संभार, कार्य सम्पन्न ।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, बाँकेमा स्वदेशी शोभनिय फूल अँगोरि- *Eranthemum pulchellum* को विरुवा रोपण तथा संरक्षण गरिएको । Mortality तथा Sustainability अध्ययन भएको ।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, मकवानपुरमा विरुवाहरूको नियमित स्याहार, सम्भार भएको ।
- ✓ राष्ट्रिय वनस्पति उद्यानमा वन काइयोको कटिङ्ग सम्बन्धी अध्ययन भैरहेको ।

२.३ बहुवर्षिय शोभनिय फूल विरुवा उत्पादन

- राष्ट्रिय वनस्पति उद्यान, वनस्पति अनुसन्धान केन्द्रहरू(इलाम, कैलाली, जुम्ला, मकवानपुर, सल्यान, बाँके, धनुषा) मा बहुवर्षिय शोभनीय फूल विरुवाहरू उत्पादन भएकोमा कपुर, लप्सी, धुपी, ज्याकोबेनिया, पैयू, हाडे वयर, खर, केतुके, होस्टा, ल्वीडिङ्ग हार्ड, सेकुवा, जिरानिमय, टुपिडेन्थस, क्यूफिया, लालुपाते, गोदावरी, गुलाव, घण्टीफूल गरी जम्मा १३०६५ वटा उत्पादन भएको ।

२.४ जर्मप्लान्म संरक्षण

- दुर्लभ लोपोन्मुख रैथाने वनस्पतिको संरक्षण कार्य भैरहेको । १५ प्रजातिका धुपी/सल्लाका जर्मप्लान्म संकलन गरि तथा खरिद गरि Gymnosperm गरि live Garden बनाएको ।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, इलाममा जर्मप्लान्म संरक्षण प्लटमा रहेका ३२ प्रजातिहरूको नियमित स्याहार सम्भार गरिएको ।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, जुम्लामा ४ प्रजातिको जर्मप्लान्म संकलन तथा रोपण गरिएको ।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, धनुषामा जर्मप्लान्म संरक्षण प्लटमा रोपण गरिएका नयाँ वनस्पति प्रजातिको नेम प्लेट तयार गरिनुका साथै विरुवाहरूमा सिँचाई गर्ने, मल हाल्ने, घेराबेरा लगाउने लगायतका स्याहार सम्भार कार्य गरिएको ।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, बाँकेमा नियमित सरसफाइ तथा व्यवस्थापकीय कार्य गरिएको ।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, मकवानपुरमा नियमित स्याहार, सम्भार गरेको ।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, सल्यानमा नियमित स्याहार, सम्भार भएको ।

२.५ दुर्लभ लोपोन्मुख वनस्पति प्रजातिको परस्थानिय संकलन, संरक्षण

- लौठसल्ला र ओखरका विरुवा रोपिएको । नियमित स्याहार, सम्भार गर्ने कार्य भएको ।

३ जडिबुटी विकास कार्यक्रम

३.१ गुणस्तर विकासका लागि खेती प्रविधि अनुसन्धान गरी सोसम्बन्धी प्राविधिक पुस्तिका तयार गर्ने

- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, इलाममा अनुसन्धान प्लटबाट तथ्यांक संकलन तथा विश्लेषण ।
- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, कैलालीमा लेमनग्रास खेती प्रविधि पुस्तिका प्रकाशन भएको ।
- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, सल्यानमा २००० प्रति पुस्तिका प्रकाशन कार्य सम्पन्न ।
- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, जुम्लामा लघुपत्रको गाना संकलन गरी रोपण गरिएको तथा लघुपत्रको नर्सरी ब्याड तयार गरिएको ।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, धनुषामा अध्ययन प्लटमा रोपण गरिएका विरुवाहरूको नियमित स्याहार, सम्भार तथा डाटा संकलन कार्य भएको । रोपण गरिएका नीमका १६ वटा प्लटमा बाँसको खोप लगाईएको ।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, बाँकेमा *Chlorophytum arundinaceum* को विरुवा अनुसन्धान प्लटमा रोपण गरी अध्ययन भइरहेको ।

- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, मकवानपुरमा खेति प्रविधि पुस्तिकाको ड्राफ्ट तयार भएको।

३.२ चिराइतो जर्मप्लाज्म संकलन संरक्षण व्यवस्थापन

- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, इलाममा चिराइतो भेराइटीज अनुसन्धान प्लटमा नियमित स्याहार, सम्भार तथा तथ्याङ्क संकलन।
- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, जुम्लामा चिराइतोको नर्सरी ब्याड तयार तथा जर्मप्लाज्म संकलन गरिएको।
- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, मकवानपुरमा चिराइतोको विभिन्न स्थानहरूबाट संकलन गरेको जर्मप्लाज्मको Germination को तथ्याङ्क लिने कार्य भएको।

३.३ जडिबुटीका गुणस्तरीय बिरुवा उत्पादन

- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, मकवानपुरमा नियमित सिँचाई स्याहार, सम्भार र वितरण गरिएको।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, धनुषामा नर्सरी क्षेत्रमा गेट निर्माण र तारबार फेन्सिंग मर्मत गरिएको।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, इलाममा नर्सरीमा उत्पादन भएका बिरुवाहरू मध्ये १९००० लौठसल्लाका बिरुवाहरू, १४५०० किविका बिरुवाहरू समुह तथा निजी कृषकहरूलाई वितरण गरिएको।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, कैलालीमा कुरिलोको ४५००० बिरुवा उत्पादन।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, जुम्लामा जडीबुटी तथा फलफूलको बिरुवा उत्पादन २९३००।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, बाँकेमा पोलिट्युवमा बीउ रोपण तथा बिरुवा उत्पादन कार्य सम्पन्न।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, सल्यानमा १४ के.जी चिउरी रोपण, जडीबुटी ३५००० र फलफूल १५००० बिरुवा उत्पादन कार्य सम्पन्न भएको।

३.४ जडिबुटीको सारतत्व विश्लेषण प्रमाणीकरण तथा सिफारीस

- ✓ ५६३ नमूनाहरूको विश्लेषण प्रमाणीकरण तथा सिफारीस कार्य सम्पन्न भएको।

३.५ अत्याधुनिक वनस्पति प्रयोगशाला निर्माण

- ✓ गुरुयोजना अनुसार निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा रहेको।

३.६ संकटापूर्ण अवस्थामा पुगेको जडीबुटी प्रजातीको स्व-स्थानीय संरक्षण

- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, बाँकेमा जलन्धरा सामुदायिक वन क्षेत्रमा *Oroxylum indicum* र *Rauvolfia serpaetina* का बिरुवा रोपण गराइएको। संकटापूर्ण प्रजातिहरूको स्व-स्थानीय संरक्षण सम्बन्धि १ दिने अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, धनुषामा टटेलो (*Oroxylum indicum*) र विजयसाल (*Pterocarpus marsupium*) गरी २ प्रजातिको खोजी कार्य गरिएकोमा एक ठाउँमा केही संख्यामा टटेलो भेटिएको तर टटेलो वा विजयसाल कुन प्रजातिको संरक्षण गर्ने भनी यकिन भैनसकेको, थप खोजी कार्य आवश्यक देखिएको।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, सल्यानमा सुनाखरी सा.व.उ.स हिमाली सा.व.उ.स मा चेतनामूलक गोष्ठी सम्पन्न। समूहलाई संरक्षणका लागि सहयोग।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, इलाम वासस्थान संरक्षण प्लटमा नियमित स्याहार संभार गरिएको।
- ✓ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, जुम्लामा द्वारिकादेवी सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, पातारासी - ७, वाता, जुम्लामा *Rheum australe*, *Berginia ciliata*, *Taxus contorta*, *Delphinium himalayai*, *Neopicrorhiza scrophularifolia* प्रजातिको बिरुवा रोपण कार्य गरिएको।

३.७ संकटापूर्ण अवस्थामा पुगेको जडीबुटी प्रजातीको पर-स्थानीय संरक्षण

- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, इलाम माइपोखरी वनस्पति उद्यानमा Ex-situ conservation प्लटमा संरक्षित ३७ प्रजातिका बिरुवाहरूको नियमित स्याहार संभार गरिएको।
- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, बाँकेमा *Oroxylum indicum* रोपण गरिएको। बिरुवालाई जोगाउन बाँसको ट्री गार्डले घेरिएको। संकलित तथा मौजूदा बिरुवाहरूमा लेबलिङ गरिएको।
- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, जुम्लामा ६ प्रजातीको बिरुवा संकलन तथा रोपण।
- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, धनुषामा अर्किड बक्समा संरक्षित बिरुवा लगायत दुर्लभ, लोपोन्मुख प्लटमा रहेका बिरुवाहरूको नियमित स्याहार सम्भार गरिएको। पुत्रन्जिवाको बीउ संकलन गरि बिरुवा उत्पादन गरिएको।
- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, मकवानपुर वृन्दावन वनस्पति उद्यान स्थित हर्वल वर्ल्डको ११५ indigenous र exotic plots मा बिरुवाहरू रोपण गरी संरक्षण कार्य भएको।
- वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र, सल्यानमा परस्थानियसंरक्षण गरीएका २० बेडको नियमित सरसफाइ स्याहार संभार

३.८ कर्णाली प्रदेशमा जडीबुटी प्रशोधन केन्द्र स्थापना

- कोभिड-१९ का कारण भएको लकडाउनले गर्दा थप कार्यहरू अगाडि बढ्न नसकेको ।

१५. विभागमा परेको सूचना माग सम्बन्धि निवेदन र सो उपर दिएको विवरण

निवेदन दिने संस्था/व्यक्ति	मागका सूचनाको विवरण	कारवाहीको विवरण
-	-	-

१६. सूचना प्रकाशन

- वनस्पति विभागबाट सञ्चालित अनुसन्धान कार्यका नतिजाहरूको प्रकाशन **Journal of Plant Resources** प्रकाशित गर्ने गरिएको र उक्त प्रकाशनलाई विभागको Website मा समेत राखेर गरिएको छ ।
- वनस्पति विभागबाट सञ्चालित कार्यक्रम तथा गतिविधिहरूका जानकारी “वनस्पति स्रोत” त्रैमासिक समाचार पत्र मार्फत प्रदान गर्ने गरिएको र उक्त प्रकाशनलाई विभागको Website मा समेत राखेर गरिएको छ ।
- अन्य प्रचार प्रसार मूलक सामग्रीहरू : leaflet, booklet, posters लगायतका प्रकाशित सामग्री वितरण गरिएको साथै विभागको Website मा समेत राखेर गरिएको छ ।

१७. संगठन संरचना

